A tisztaságban rejlő erő

avagy mi hasznom abból, ha tisztán élek?

Telek Zoltán[1]

Kamaszként nagyon érdekeltek a végső kérdések: Miért élek? Miért éljek? Sok bukáson át jutottam el néhány egyszerű gondolathoz, amelyektől boldogságomat remélem.

Mostanában útravalót csomagolok otthonunkat elhagyni készülő gyerekeimnek. Feleségem süti nekik a hamuba sült pogácsát, én meg lámpát, bicskát, könyvet adok a kezükbe. Megpróbáltam a számomra fontos értékeket, mint összefüggéseket átadni, hogy az élet nehézségei közepette ellenállóbbá tegyék őket. Igyekeztem belátható képekkel alátámasztani ezeket a logikai rendszereket, hogy az összefüggések ismerete győzze meg őket, ezek ismeretében legyenek képesek az életüket bölcsen vezetni! Ezt kívánom minden önállósodó fiatalnak, ez késztet írásra.

A régi értékek az ifjaknak unottak, porosak, megkopottak, vastagon belepi őket a jelenkor divatja, akár egy hótakaró, de ahogy a szikla a hó alól, úgy törnek felszínre ezek az értékek nehézségek idején, amikor a divat az élet próbája alatt olvadni kezd.

Kamaszként abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy találkoztam példaértékű emberekkel, akik időtálló értékekre mutattak rá. Mégis súlyos kudarcokra volt szükségem, mert csak saját káromon voltam hajlandó megtanulni a lélek működésének alaptörvényeit. Gondolom, gyerekeim is kipróbálják magukat, ezért abban reménykedem, ha megismerik az összefüggéseket, körültekintőbben kezdenek párkapcsolatot építeni. Talán megfigyelik környezetük kísérleteit, és ha a megismert összefüggés igazolódni látszik, akkor azt figyelembe véve alakítják életüket.

A párkapcsolatnak egy szabályosságát szeretném hétköznapi szinten bemutatni.

Fontosnak tarom a tisztaság kérdését, mert úgy vélem különleges jelentőségű.

A társadalomban egyes szokások emberöltők hosszú sora alatt alakultak ki. Az ilyen szokásainknak gyakran nem is keressük az eredetét, okát. Ha belegondolunk, logikus összefüggéseket fedezhetünk fel. Példaképpen gondoljunk arra a társadalmi szokásra, ami elutasítja az orr ujjal történő belső tisztítását. E mögött Semmelweis Ignác felismerése, tapasztalata áll (a kézmosás és a köröm tisztán tartásának hiányára gondolok). Megfigyelték: aki piszkálta az orrát az könnyen kapott végzetes kimenetelű fertőzést. Ezt a tapasztalatot a társadalom magáévá tette egy viselkedés elutasítása formájában. Hasonló tapasztalattal rendelkezik a társadalom a szexuális magatartással kapcsolatban is, ezeket szeretném átgondolni.

[1] Telek Zoltán, E-mail: telekzoltantz@gmail.com:

A tisztaság haszna, gyakorlati előnyei

Nagy hatást gyakorolt rám Gabriele Kuby *Globális szexuális forradalom* című könyve[2], továbbá Gloviczki Eszter előadásai[3]. Munkáikra nagymértékben támaszkodtam.

A párválasztás az élet nagy kalandjának fontos pillanata. A párkapcsolatnak ezer öröme és ezer buktatója van, ezek közül azért foglalkoztat éppen a szexualitás, mert sokakat látok elbukni ezen a területen. A párválasztás során, a másik személyének feltérképezése mellett önmagunk megismerése is zajlik. Önmagunk és jelöltünk előtt olyan témából vizsgázunk, amire nem, vagy alig oktat iskola, amiről sok félrevezető információt kapunk. A párválasztás során meghatározó, hogy az értékek közül mit helyezek előtérbe, mi lesz az, ami mentén társat keresek.

Meglátásom szerint az alapvető fontosságú értékek közül kiemelkedik az igazsághoz való viszony, az alázat, az önzetlenség, a környezet boldogságának akarása, a felismert nagyobb érték iránti alárendelődés képessége, a fejlődni akarás. Ezek az értékek alapvetően befolyásolják a személy fejlődését és a kapcsolat alakulását. A párválasztás kulcskérdései: értékes, szerethető, vállalható vagyok-e, van-e közös utunk, hová vezet, meddig? E kérdésekre adott választ döntően befolyásolja, a kapcsolat fejlődésében meghatározó tényező a páros között kialakuló nemi feszültség, hogy létesítenek-e és mikor, testi kapcsolatot.

A tisztaság segítséget nyújt a kapcsolat fejlődéséhez, mivel megőrzésével rövidebb idő alatt felmérhetők a másik személyének fő vonásai, így rövidebb idő alatt több kísérletre nyílik lehetőség. Ezek a kezdődő kapcsolatok tanulási folyamatot indítanak, ami segíti a személyek közti harmóniára hangolódást.

Érdemes tudni, hogy a másik személyt nem készre gyártva (garanciával) kapjuk „Ő az IGAZI" felirattal. Nekünk kell *megsejteni* azt a másikban, és hogy a másikból majd kiszerethető a harmonikus kapcsolat, amely során ő valóban „IGAZI"-vá szerethető. Ennek a sejtésnek a létrejöttét segíti a testi távolságtartás.

Más irányból megfogalmazva: a kapcsolat korai szakaszában a testi kapcsolat nehezíti a racionális gondolkozást, ezzel a valós megismerést. Ha testi kapcsolat és a megismerés egy időben zajlik, a testi kapcsolat fölött érzett öröm akaratlanul is a másik személyéhez köt, holott a valódi mély megismerés még kezdeti fázisban van. Mire a megismerés kezd elmélyülni, már erős kötődést hoz létre a testi kapcsolat, és akaratlanul is túl mély kötődés alakul ki idő előtt a párosban. Hinni, bízni akarok a másikban, eközben a tényeket nem veszem tudomásul, nem engedem be tudatomba.[4] Testi kapcsolat fenntartása esetén a kapcsolat felbontása mély sebet hagy, mert a testi kapcsolat során kiszolgáltatottá válnak egymásnak. Az ilyen szakítás rendszerint elhúzódik, nagyon fájdalmas, mert az érintettek lelkéből kiszakít egy darabot, lassan gyógyuló, mély sebet hagyva.[5]

A párválasztás és a kapcsolat alapozása kihat az egész életre. A jelölttel a kapcsolat építéséhez elengedhetetlenül fontos a beszélgetés, a közös álmodozás, tervek egyeztetése. Ezek hiányában a saját elképzeléseinket álmodjuk bele a jelöltünkbe, amiből törvényszerűen következik a csalódás, amikor a valósággal szembesülünk.

Több lehetőség nyílik a megismerésre, ha a megismerés örömteli lépcsőfokain elidőzve lassan indulunk fölfelé. Segít, ha ezt az utat a testi kapcsolat okozta elkötelezettség nélkül tesszük meg, mert bonyodalmaktól mentesen bekövetkezhet olyan felismerés, hogy

[2] Kuby, G.: *Globális szexuális forradalom*, Budapest, Kairosz, 2013.
[3] Gloviczki Eszeter, *A szerelem biokémiája*. Elhangzott az EKIF egészségnapon 2015. 10. 02., Gödöllő https://www.youtube.com/watch?v=SqMRbwtDZG0 (Letöltés ideje: 2017. 05. 29.)
[4] vö. Gloviczki: i. m.
[5] vö. Gloviczki: i. m.

összeegyeztethetetlen ellentmondás van a jelölt elképzelései vagy viselkedése, értékrendje és az általam elvárt között. A megismerés során megtartott tartózkodás esetén a tudatot nem árnyékolja be az elfogultságból eredő, erőltetett elfogadni akarás. Könnyebben belátható a disszonancia. Rövidebb idő, kisebb erő szükséges a kapcsolat felbontásához.

A tisztaság megőrzésével, rossz emlékek nélkül, rövid idő alatt több jelölt felmérhető.

A tisztaság megőrzése segíti a párkapcsolat építését, és több lehetőség nyílik egymás karakterének megismerésére. Hangsúlyt kap a másik iránti szeretetből változni akarás, a közös küzdelem az ösztönök háttérbe szorításáért. Ez mind a személyiség fejlődésének ad lendületet. A kapcsolat súlypontjába kerülnek közös szellemi értékek, az együtt vállalt feladatok, a személyiséget fejlesztő erőfeszítések, az önös érdeken messze túlmutató önzetlen munkálkodás, a felelősségvállalás. Ez mind építi a személyiséget és a kapcsolatot is. Akár két egymás közelébe ültetett fa, úgy nő egy kapcsolattá a közeli szellemi értékeket valló pár.

A média erőteljes szexuális ingereket közvetít, gyakran torzképet fest. Az ilyen ingerek a befolyásolható személyeket könnyedén megragadják. A normális érdeklődés észrevétlenül vezet a pornográfia felé, ami a személyiség fejlődésére és a kapcsolatokra kedvezőtlen hatást gyakorol. A pornográfiáról állítja Gabriele Kuby, hogy anyag nélküli függőség.[6] A rendezett házasélet is függőség! Csak amíg az előbbi kóros elváltozásokat, a személyiség erózióját okozza, addig az utóbbi a párkapcsolat éltető elemévé válik. Ez az a ragasztó, ami két elkötelezett ember közt újra és újra megerősíti a kapcsolatot. Ahogy nem mindegy, hogy a ragasztóval milyen körülmények közt dolgozunk, a testi kapcsolat is csak a megelőző szellemi kapcsolatra épülő kötelezettségvállalás biztonságos klímájában alakít ki tartós kötést. Ahogy a ragasztó egy poros, vizes környezetben magában összecsomósodik, úgy gyöngíti meg a bizonytalanság, a kötelezettségvállalás hiánya a kötést. Mivel a lélek ragasztója nem tud személyhez kötni, a kötődés eltorzul. Ez a hatás rendezett érzelmi környezetben, kötelezettségvállalás után építő, de érzelmi bizonytalanságban, döntés nélkül, károssá válhat. Érzelmi bizonytalanságban, például gyakori párcsere esetén nem személyhez köt, hanem személytől függetlenedő viselkedési formához, a személyt eszközként használó önző nemi aktushoz. A szexuális kapcsolat függőséget okoz, hiánya elvonási tüneteket. Ezek az elvonási tünetek tudati változásokhoz vezetnek.[7] A racionális döntés lehetőségét csökkentik, a cselekvést meghatározóvá válhatnak. Vagyis olyan kompromisszum elfogadását is kikényszeríti a szexuális kapcsolat okozta függőség, amit szabad akarattal nem fogadna el. Ilyenkor gyakran a „se veled, se nélküled" állapotba lép a kapcsolat. Ebből a fázisból a kapcsolat rendszerint lefelé tart, mígnem fájdalmasan felszakad. Fontosnak tartom a kiváltó ok felismerését! Ilyen mélyrepülés után a következő kapcsolatban is meghatározó lesz a testi kapcsolat az említett függőség miatt.

Aki hosszú, együttéléses „se veled–se nélküled" jellegű kapcsolatból érkezik, új kapcsolatában extra erőfeszítés nélkül nem tud erős szellemi alapokra építeni, a korábban kialakult beidegződései miatt. Néven nevezve: szexuális függősége miatt. Ezért a korán elkezdett testi kapcsolat gyakori következménye az 5–7 évig tartó élettársi kapcsolatok rövid szünetekkel váltott sorozata, amelynek következtében a személy kötődési képessége

[6] Kuby: i. m., 190. […] a pornográfia veszélybe sodorja az élettel teli kapcsolatokat, és klinikai értelemben tesz függővé." (Kuby: i. m., 192.) „Aki a pornográfiával először találkozik, többnyire nincs tudatában, hogy fogyasztása gyorsan klinikai függőséghez vezethet. Még felnőttek sincsenek vele tisztában, nemhogy gyerekek és serdülők. Belecsúsznak, mert akaratlanul is a telefon vagy a számítógép monitora elé kerülnek, ahol beleütköznek, és egyszer csak észreveszik, hogy rabul ejtette őket."

[7] vö. Gloviczki: i. m.

lecsökken.[8] Ez esetben a lelki ragasztó olyan, mint a sokszor leszedett matrica, szakadásoktól sebes, a körülmények változásának hatására a kötés könnyen megszűnik.

Ezért generációk tapasztalatának hatására a társadalmak rendszerint előnyben részesítik az elköteleződés kinyilvánításáig a testi kapcsolattól tartózkodást. Az ugyanis érzelmi biztonságot, tiszta helyzetet teremt, jó előfeltételeket a családalapításhoz.[9] Az elköteleződés okozta biztonság a nő számára olyan létélem, amelyben a szexuális kapcsolat során működésbe lépő hormonok[10] memóriaírása örömöt, boldog függőséget alakít ki.

Népmesékben gyakori szereplő az álruhás királyfi. Az anyagi helyzet, a társadalmi pozíció elrejtése segítségével a szív mélységének kifürkészésére utalnak ezek a mesék. A leánykérő csak a megismerés kezdetén rejtheti el rangját, később erre nincs lehetősége. Hasonlóan, csak a kapcsolat kezdeti fázisában van lehetőség a személy lelki értéke fölötti öröm és a testi kapcsolat örömének szétválasztására. Ha idejekorán e kettő összefolyik, már kétség ébredhet – és gyakran ébred is –, hogy rám, az én személyemre van-e szüksége a másiknak, vagy csak ilyen testalkatot igényel az ágyban. Kiváló példa a személytől elkülönített döntésre az „Egyszer egy királyfi" meséje.[11] Ezért lényeges az elkülönített döntés a személyről és a testi kapcsolatról. A mese példája szerint erre csak a kapcsolat kezdetén van lehetőség. Először javasolt dönteni a személyről és az elköteleződés után ajándék a testi kapcsolat. A kettő megfordítása nem vezethet azonos eredményre!

A tisztaság, mint döntést elősegítő erő. A testi kapcsolat megfelelő körülmények közti megélése éltető erő. „Ha vágyaidat megszelídíted: igába foghatod őket és sárkányokkal szánthatsz és vethetsz,".[12] A korlátok közt tartott egészséges testi vágy a lelkierő megsokszorozója. Ez az az erő, ami a kapcsolat magasabb szintű továbbépítéséről (elköteleződésről, gyerekvállalásról), vagy annak elbontásáról döntést kényszerít. Ez a kényszer fájdalmas, de építő. Családalapítás szempontjából előnyösebb állapot a függetlenség, mint egy megrekedt, továbblépésre képtelen kapcsolat fenntartása hosszú időn át.

[8] Kuby: i. m., 333. „Akarva-akaratlanul, minden nemi kapcsolat kötődést vált ki a partnerhez. Ennek hormonális okai vannak. Az oxytocin, melyet örömhormonnak is hívnak, a két ember közötti kötődés kialakulását nagyban befolyásolja. Igen erősen hat szülés közben, a szoptatásnál, az orgazmus közben és a szerelmes testi közelségben. Erősíti a bizalmat és csökkenti a félelmet. Minél hevesebb a szerelem, annál több oxytocin termelődik, így annál szorosabb a kötődés – kölcsönösen erősítik egymást. A nők nagyobb kötődési képessége és szándéka abban tükröződik, hogy a női ösztrogén hormon elősegíti az oxytocin termelését. Ha ez a kötődés többször szétszakad, csökken a szerelemhormon mennyisége is. A partnerváltogatós szex esetében minden új aktussal gyengül a mély, hűséges szerelmi kapcsolat vágya és a lehetőségébe vetett hit is. Végül test és lélek elválik egymástól, a szex pedig testi kielégüléssé hitványul."

[9] Kuby: i. m., 18. tapasztalataival igazolja J. D. Unwin nézetét, miszerint: Önmagában a szexuális korlátozás az, ami egy társadalom alkotó erejét adja. Kuby: i. m. 18. lábjegyzet: Unwin, J. D. *Sex and Culture*, (Oxford University Press, 1934,) című művében ezt a szerző így magyarázza: „Minden emberi társadalom rendelkezik szociális energiaforrásokkal. Azonban csak akkor és olyan mennyiségben szabadulnak fel ezek, amennyire lemond az ösztönök kielégítéséről. A szociális energia abból az érzelmi konfliktusból származik, mely az ösztön-kielégítésről való lemondáskor elkerülhetetlen. Ez a konfliktus új eszméket és gondolatokat teremt, melyek új eljárásokhoz vezetnek." (317.) „Az energia mennyisége és a gondolatok mélysége a korlátozás mértékétől függ, melyet a társadalom normái az emberekre mérnek. Ha a kötelező önmegtartóztatás nagymértékű, akkor a nép nagy energiák felett rendelkezik, ha azonban kicsi, akkor az energia is kevés. Ha egyáltalán nincs korlátozás, energia sem szabadul fel, csak lehetőség marad." (339.) „Ezért kell a szexuális késztetések korlátozását a kulturális emelkedés okának tekinteni." (317.)

[10] vö. Gloviczki Eszter: *A szerelem biokémiája*

[11] Egyszer egy királyfi http://www.kjnt.ro/balladatar/ballada/egy-kiralyfi utolsó megtekintés 2017. 05. 29.

[12] Weöres Sándor: *A teljesség felé, A vágyak idomítása*, In: Weöres Sándor:.*Egybegyűjtött írások*, 1 köt., 516.

A döntéshelyzet tartós lebegtetése, visszaélés a döntésre várakozó helyzetével, továbbá az áttételesen érintetteket is károsítja. Az idő előrehaladása a családi kötelékeket lazítja, mert az elpazarolt évek hiányozni fognak a születendő gyerekeknek, mivel korosabbak lesznek szüleik, a támogató „hátországában" is gyengülés mutatkozik, a nagyszülőktől kevésbé kérhetnek segítséget, inkább már a nagyszülők szorulnak segítségre, ha élnek még.

Tulajdonképp saját erőforrásait éli fel, aki éveit elpazarolja. A lányok többnyire érzik ezt, de nem kérhetik a döntés meghozatalát, mert az már a döntés szabadságát korlátozná. Nem ritkán várnak éveket a döntésre, míg termékeny koruk határára érnek, amikor a családalapításért olyan engedményeket tesznek, ami hátrányos helyzetet teremt.

A tisztaság segít elkerülni olyan élethelyzeteket, amikor a résztvevők szándékától függetlenül az előzetes körülmények hozzák létre a döntést. Ilyenkor a kiszállás, mint a cserbenhagyás vagy a beletörődés motívuma lesz meghatározó; nehéz emelt fővel önkéntes vállalásnak nevezni ezeket. Ilyen élethelyzet fájdalmas nyomot hagy az emlékekben: csak a gyerek miatt vett el, vagy csak azért nem védekezett, hogy magához kössön. Kölcsönös rossz érzés lehet maradandó a párban: nem döntött rólam, csak véletlen, hogy épp én vagyok mellette. A szabadon, kényszer nélkül meghozott döntés és annak a társadalom előtt rituális körülmények közötti vállalása kifejezésre juttatja, hogy fontos vagyok neki. Ennek a kijelentésnek az elmaradása azt a burkolt üzenetet sejteti, hogy valójában nem adja át nekem a szabadságát, nem vagyok fontos neki, csupán eszköz vagyok az életében céljai megvalósításához. „Nem akadt jobb neked, ezért vagy mellettem."[13] Ezek a helyzetek nem véletlenül alakulnak ki, ahogy a malomjátékban sem véletlen, hogy három bábú egymás mellé kerül. A nyitásban nagyon burkoltan már benne van a végkifejlet. A gyenge nyitásokon ez jól látható. A malomhoz hasonlóan a családi életben is fontos a jó kezdés!

A tisztán kezdett kapcsolat megóv attól a lehetőségtől, hogy a múltból előlépjen egy személy, akihez erős kötődés fűz. Az időszakos „monogámia" (valaki egy időben egyszerre csak egy kapcsolatot tart fenn) kötődés – elszakadás – újra kötődés ismétlődése lecsökkenti a kötődés képességét, a korábbi kapcsolatok sebként nyitottak maradnak, a hűség iránti érzékenység eltompul. Így előfordulhat, hogy az aktuális kapcsolat válságos időszakában egy korábbi kapcsolat erősebb hívással újra jelentkezik, mint az aktuális. Ez az élet kibillenését jelentheti, a családra káros, nem tervezett pályamódosítást okozhat.

Önmagát senki sem teheti boldoggá. Megszerezhet élvezeteket, de csak akkor lehet boldog, ha a környezetét boldoggá teszi. Csak boldog ember tehet boldoggá valakit.

A szeretet döntés, nem csak érzés. Van benne és fontos is az érzelem-tényező, de akkor válik igazán értékessé, amikor az érzés nélkül is megmarad a döntés. Ez nem mindig kellemes út, de nagyszerű ilyen múltra visszanézni!

A szeretet ilyen fokon való megvalósításának nehézségét az akarat gyengesége mellett a tisztánlátás hiánya is okozza. A szexuális tisztaságnak nagy szerepe van a helyes erkölcsi érzék megőrzésében, ezzel segíti a tisztánlátást. Világosan felismert értékhez már könnyebben igazodik a gyenge akarat is, mint az ingadozó bizonytalan értékrendhez.

Mindenkinek van küldetése! Feladatunk, hogy szeressünk ott, ahol élünk, azokat, akik ránk vannak bízva, akiknek az életéhez közünk van, azokat kell boldoggá tennünk. A kudarcok ellenére ez az, ami értelmet ad az életünknek. Az értelmes élet az, ami gazdag lelki erőforrásokat nyit meg. Aki másokért él, egyre inkább felismeri, hogy a világnak milyen nagy szüksége van rá. Ezért fontos, hogy a gyerekek elé milyen célokat állítunk!

[13] Hobo Blues Band – *Hajtók dala*

Itt nem igazán nyertes – meglátásom szerint – a „magadnak tanulsz” kijelentés. Azt az üzenetet sejtem benne, hogy ha a tanulásban győztes vagy, magad látod hasznát, nyertes pozícióhoz jutsz, élvezeteket vehetsz a győzelmen. Másik oldalról azt a fenyegetést is magában rejti, hogy ha nem tanulsz, vesztes leszel, nem lesz részed élvezetekben, értelmetlen lesz az életed. Egészen más megközelítésű, ha küldetést kínálunk számukra! A közösségnek szüksége van Rád! Nekünk, értünk tanulj. (Nem élhetsz magadnak!) A családodnak, környezetednek tanulj, hogy értékesen szolgálhasd! A legnehezebb gyerekben is fel kell ismerni, meg kell erősíteni, hogy éppen ő mit tehet a környezetéért, biztatni, bátorítani kell, ismerje fel saját értékeit! Ehhez a bátorítónak is lelki erőre van szüksége, az viszont rendezett körülmények közt, érzelmi biztonságban születik meg könnyebben. Vagyis visszakanyarodunk ismét a családhoz, a biztonságos, a jó anyára és jó apára alapozott család képéhez, fogalmához. Jó szülő nincs, csak elég jó. Fontos a fejlődni akarás, az igazság és a jóság iránti elköteleződés!

Összefoglalás

E megfontolás középpontjában a tisztaság állt, de ez az épülő kapcsolatnak csak egyik tartó oszlopa. Ez az oszlop nagyon fontos, de önmagában nem elegendő. A kapcsolat stabilitásához további szellemi kötődések, például közös értékekért folytatott küzdelem szükséges.

A párkapcsolatban a cél maga az út. A kapcsolat: út a másik boldoggá tételéhez, amitől mi is épülünk, boldogok leszünk. A bizalmi légkör lehetőséget nyit a másik iránti tisztelet kifejezésére, a másik és önmagunk megbecsülésére, felértékelésére. Mindezeknek a szellemi értékeknek keresésével mélyebb kapcsolat kialakítása válik lehetségessé, mint a korai testi örömökre hangolódással.

Az anyák emlékezete nagy pontossággal őrzi gyermekük világrahozatalának napját. A szoptatás során is mély emlékek íródnak. Ez segít mély kötődést létrehozni anya és gyermeke között. Mindezt az orvostudomány az oxitocin memóriát élénkítő hatásának tulajdonítja. Figyelemre méltónak tartom, hogy amit az orvostudomány a közelmúltban fedezett fel (például a kézmosás jelentősége), azt némely vallás ezer évekkel korábban szabályként állította követői elé, ezzel a ma már tudományosan is javasolható viselkedési formát részesítette előnyben.

A zsidó-keresztény kultúrkör hirdeti a házasság előtti tisztaság és a házasságban a hűség értékét. A római katolikus egyház története során következetesen kiállt a házasság és a család védelméért. Tanításában nagy hangsúlyt kap a tisztaság megőrzése a személyes elköteleződés kinyilvánításáig (esküvő), majd az egész életet végig kísérő hűség.

Belátható, hogy ezek az ajánlások a család egységét védik, ami a következő generáció lelki egészsége és fejlődése szempontjából döntő fontosságú. Aki gyermekét (-eit) szereti, az a nehézségek között is szereti házastársát.

Kívánom, hogy majd visszanézve legyen az olvasó elégedett az úttal, amin jár.